ԿՈՎԿԱՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

[illegible]

Տարեկան գին 'ի Տփխիս 7 ռուբլի արծաթ [illegible]

Երկրորդ տարի. 23 Նոյեմբերի. 1847 Համար 47

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՔ.

ՄՈՍԿՈՒԱ. 10 Նոյեմբերի. [illegible] 61. 'Ի 18էն [illegible] 924 [illegible] 1080. [illegible] 614, [illegible] 179, և [illegible] 74, [illegible] 528, և [illegible] 248.

[illegible] 'ի 22 և 'ի 23 Նոյեմբերի [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ՀՕ [illegible]

[illegible]

[illegible]

ԴԵՐԲԵՆԴ. 21 [illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՔ.

ՊԱՐՍԻՍ.

ԹԱՒՐԻԶ. 19 [illegible]

— [illegible]

— 30 [illegible]

[illegible] 18 [illegible] 1847 [illegible]

— 31 [illegible]

— 6 Նոյեմբերի. [illegible]

— [illegible]

ԿՈՒՍԻՆ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

§12. Ծառայելոյ համար նշանակած ան-ձինք պէտք որ իրանց համար առանձին հողագոր-ծութիւն, երկրագործութիւն և այլ կերպ …ութիւն ունենան, ուստի այս պաշտօնն աւելի յարմա-րաւոր է միայն և որբ մարդկանց.

Ծանօթութիւն. Գիւղի բնակիչք հերթով պէտք տան գիւղի տիրոջ ծառայ մի իւրեանց հա-սարակութեան ընդունութեամբ և գիւղի տիրոջ հաւանութեամբ. Յայսկոյս Կովկասու գլխա-ւոր կառավարութեան յանձնուած է մանրամաս-նաբար կանոն դնել ծառայից ընտրելու մասին, կարգի դնել հերթերն, նոցա հասակն և մարմ-նաւոր կեղծութիւնները, որք ծառայի պաշտօ-նաւորութեան խափան կլինին.

§13. Պատկառութեամբ արգելել պէտք է, որ ծառայութեան համար ամենևին չնշանակին. ա.) Ունեցող կամ գլխի մարդ մի գերդաստանից. բ.) Քսան տարեկանից պակաս հասակաւորն. գ.) Ութ որբուանեաց ծառայ կամ սպասին թուարկի մասնաւորելոյ համար, և մէ թուարկ … ծառայելոյ համար.

§14. Ծառայն և աղախին պէտք է մի-ջնաւորին տարին մինչդամ, բայց եթէ երկուսից կողմանց համաձայնութիւն և հաւանութիւն լինի, կարեն մնալ և աւելի.

§15. Ծախերը ծառային պարտաւոր է բոլո կարգաւորութեան իւրում տիրոջ ամէն հրամանն կատարել, մտքերն տնտեսելով տան մէջ և ագարակումն, իսկ գեղեցին պէտք ծառայն տէ-րոջ ընտանեացն ամենայն հաւատարմութեան և երկիւղ ունենալով պատուասրութիւնն կատարէ.

§16. Ծառայքն կառնուն տիրոջմէն կե-րակուր և հանդերձ, բայց ոչ նորան պարտաւո-րութիւն են տալոյ.

§17. Այն գերդաստանն, ուսկից որ ա-ռած է ծառայն, ազատ հարկերից և պարտա-ւորութիւններից պէտք կլինի.

§18. Այն գերդաստանի Թագաւորական հարկն ևս գիւղի տէրն պէտք հատուցանէ.

Տիրոջ հողեր մշակելոյ մասին.

§19. Ամէն տուն, որ գիւղի տէրն հրամայէ, պարտաւոր է տարին սահմանութիւն որ տալ նրան մէկ մարդ իւր սայլով և իւր գործիքներով. գործելոյ ա) մէկ որ երկիր վարելոյ, սերմա-նելոյ, հնձելոյ և ալլելոյ և երկիր բերքն կը-րելոյ համար. բ) մէկ որ գիւղի տէրն մէկ գիւ-ղից միւս գիւղ տանելոյ կամ մանելոյ համար. գ) երկու որ պարտաւորութիւններ կատարելոյ համար. գարունքն, փայտ բերելոյ, … բանալոյ և այլ պիտոյից գործոց համար և դ) երեք որ տան շինելոյ և աւելի երկրագործի հարկաւոր շինութիւններն անելոյ, և բակ և ցանց (չափառ) պատելոյ համար. Այս գործերի կատարելու ժամանակն և օրերն նշանակելն գիւղի տիրոջ և գիւղացւոց կարգադրութեանցից է կախեալ.

Ծանօթութիւն. Ամսական 50 մէրաւէն աւելի տանիքն պէտք է համարել, և այս նշա-նակած տամնէութեն օրից դուրս գալ, … որ կանոնադրուած է … յօդուածում.

§20. Եթէ գիւղացին համաձայնութիւն չունի, գիւղի տէրն նրան չկարէ աւելի բան տի որ պա-հել իւր գործի վերայ մէկ ամսումն, միայն գիւղի գիւղ շինելու ժամանակն կարէ պահել … որ 'ի սահմանած է նախընթաց յօդուա-ծումն.

§21. Եթէ գիւղի տէրն մշակի կարօտու-թիւն չունի, որ կատարեն 19 յօդուածումն նը-շանակած ծառայութիւնն, ամէն գերդաստանից փոխանակ մշակի կարէ առնուլ 10 կոպէկ ար-ծաթով իւրաքանչիւր աւուր համար.

Ուղևոր կամ ճանապարհութիւն.

§22. Մնացեալ ցայժմ սովորական եղած հարկին հարկ, որով գիւղացիք իւրեանց տիրոջն օգ-նութիւն կուտեն ձեռնտուութեամբ, այսուհետև ևս կմնայ առանձին կարգով և պայմանաւ. Ե-թէ գիւղացիք տարին երկու որ (և ոչ աւելի) կե-րեն տիրոջ հողն, երդումն և ուրիշ շինութիւն կանեն նորա համար.

§23. Եղեմցով մշակած պարտէզ և այգեստանեաց պտուղներն և պատուղն կերակրէ գիւղի տէրն.

§24. Ծեր տանիք, կանայք, և ու-րիշ այսպէս հասարակաց բարօրութեան հակա-ռակ բաները կըշխէն և երկրագործն …, կամ հասարակաց ձեռնտուութեամբ.

Ծանօթութիւն. Նուաճեալից մէկ բաժա-նորդն, հասարակաց օգուտ համար ընդունած լի-նելով պատճառ, իւր վարձն պէտք ընդունի գիւղի բնակիչներից, ինչպէս որ սովորութիւն է իւրաքանչիւր մարզի մէջ. Նորա վարձն … ժամանակն եթէ տարածէ լինի … նորա կառավարութեան.

Զօրք ճանապարհութեան.

§25. Եթէ գիւղի բնակիչք այն երկրի վերայ զօրք, տեսնեն են նմանեաց պարտելոյ հա-մար, իւրաքանչիւրն դաշտերն առաւել բան կարան գրել պէտք և այլ, … (առանձին) և հինգ ձի, և եթէ չահելու հա-րկանց, այն ժամանակն պէտք տան գիւղի տի-րոջն … որ սովորութիւն է այն երկրի մէջ հին ժամանակից.

§26. Կառավարական հարկն կատան ամենեքեան, որք իւրեանց մնացածներն կալուածն գիւղի տիրոջ հողումն, թէ նոյն և թէ ու-րիշ գիւղի բնակիչ լինին.

Պտղաբեր հողեր.

§27. Թագաւորական մաղսաբերք, որք են տանեն երկիր գիւղի տիրոջմէն, այլ նորա հողումն շինած կետակն պատկանողն. պար-տաւոր են հատուցանել գիւղի տիրոջն հարկ ըստ բաժանաց տարին … գերդաստան.

§28. Թագաւորական մաղսաբերք գիւղի տիրոջն կհատուցանեն և հարկ խաչքարոտու-թեան, իւրեանց նմանեաց թէ այն համեմատ և բոլոր սովորութեան երկիր. (§25).

§29. Թագաւորական մաղսաբերներից գիւ-ղի տիրոջ դրամաւոր հարկ մաղսելու համար, … գործակցութեան հասարակութենէն կհատուցին. որ իւրաքանչիւր գեր-դաստանի վերայ իւր կարգաւորութեան չափ հարկ կդնեն, այնպէս որ … նրան համարել դատաւոր. Եթէ գիւղացիք …, գիւղի տէրն պէտք միջնորդութիւն գործէ և փոխ կտալի … բաւականութիւն տալ.

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

Ազատք, պարտաւորութիւնք, և պատասխանատուութիւնք երկրատէրաց և գիւղացւոց …

§30. Երկրատէրն ունի իրաւունք իւր հա-րուստ բնակող գիւղացիներն պահպանել, որ իւրե-կանացն այն ամէն, ինչ որ հրամայած է այս կանոնադրութեան մէջ, և գիւղացիք պարտա-ւոր են հատուցանել այս ամէն պահանջմանց-ներն, և տիրոջն ցուցանել հնազանդութիւն և հպատակութիւն.

§31. Երկրատէրն իւր կալուածոց մէջ բնակող գիւղացիներից …, բարե-կարգութեան և բարեկարգութեան վերայ ալ-պէտք պահէ. Նա … զգուշու և խոստո-վանէ, նոյնպէս և քրիստոնեայ … որ յանցանքներն … գիւղացւոց …, բայց գիւղի տիրոջ միջնորդութեամբ և նորա հաստատութեամբ.

Ծանօթութիւն. Յայսկոյս Կովկասու Գլխաւոր Կառավարութիւնն պէտք առնէ … ընդունելու մարդկանց թիւն, որոնց … կանոններ, թէ այս մար-դիկ իրանց յանձնած գործերն …

§33. Գիւղի տէրն իրաւունք իւր գիւ-ղացիներից … , իւր գիւղի մէջ պատահած անկարգութեանց, յանցանաց-թեանց, գողութեանց և մարդասպանութեան համար. …, որ իւր կալուածոց մէջ բնակողներն և Թագա-ւորական … և պարտականութեան գործերից, այլ և … և … կամ գող կամ … կամ … կամ փախ-տական և կամ … մարդիկ.

§34. Գիւղի տէրն եթէ ինքն ևս յանցա-նութեանց և գողութեանց մէջ գործակցութիւն ունենայ, և պատասխանատու այն տուգանի, բաց 'ի օրէնքով սահմանեալ պատժից, նա բաց մէջ … իւր կալուածներից, և նորա կալուածքն …

§35. Գիւղի տէրն եթէ պատասխանա-տուութեան … և … մէջ, կամ … մէջ, և եթէ … , նորա … (Թագա-ւորական).

§37. Այն գիւղի տէրն, որ միւս գիւղի տիրոջն … , գողեր կամ … պահելոյ համար, պատասխանատու-թեան տակ … յանցանաց, … Կառավարութեան յայտնելէն յե-տոյ.

§38. Գիւղի տիրոջ … վերա-հասութեան տակ պէտք լինին 'ի վերայ հիման 32, 33, 36, և 37 յօդուածոց … իւր գիւղի բնակիչք, … և յա-…, և ամենայն … , բայց որ բնակումն նորա կալուածոց մէջ. Այս գիւ-ղացիք … որ բնակումն նորա հողումն … են նրան … , գիւղի տէրն ևս իւր … պարտաւոր է 'ի հարկաւոր … .

Ծանօթութիւն. Յայսկոյս Կովկասու Գլխաւոր կառավարութեան յանձնեալ է մանրա-մասնաբար սահման դնել, թէ գիւղի տէրն իւր կալուածոց մէջ բնակող և Թագաւորական գիւղականաց վերայ ինչպէս միջնորդութիւն պէտք գործէ.

§39. Գիւղի տիրոջ կալուածոց մէջ հաս-տատուն գիւղականաց և Թագաւորականաց … (…) պէտք բնակին հասարակու-թենից և հասարակէն … կառավա-րութենից, բայց … կառավարու-թիւնն … գիւղի տիրոջ, թէ այն մարդն … մէջ հաստատելոյ, թէ ոչ.

§40. Գիւղացւոց հրաման է մէկ գիւղէն միւս գիւղն … , … եթէ այն … կամ գիւղի հասարակու-թիւնն, … , կամ … եթէ այն հասա-րակութիւնն, … որ … բնակած էր … եթէ այն գիւղն, … , գիւղի տիրոջ հաղումն է, … 'ի հասարակութեան համաձայնութենից

գիւղի ամբողջ հոգաբարձութիւն եւ պէտք է տանել։ Նմանայն ժամանակ երկու կողմի համարակալութեան համեմատութեան միջակային հաստատած պէտք լինի այն անձի կառավարութեանն։ Եթէ գիւղացին ձեռք բերէ է պակասն կամ գնով և կամ ուրիշ օրինաւոր միջոցներով համաձայն կայսերական աղջատ հրամանը, բայց այնպէս որ 25 տարեկաններից սկսեալ, ամէն տարի — մարդկանց բնիկի հինգ. գնեսասին հող։

— Գիւղացւոյն գանձելուց մէկ տարի յետոյ, այն անձի կառավարութիւնն պիտի նրան գրէ մեծ անձը գնուած արդեանց գիւղացւոց հաստատութեան թիւն, և գնէ նորա վերայ պահանջելի հարկն։

Բայց եթէ արդէն և եթէ այնպէս, այն ժամանակն կարէ ասպարէզել, եթէ իր հողերն ըստ համայնքի է գիւղի անձերն, և ծառայութիւնների կատարել է, ապա այն վերջին աշխատանքի հրամանն ըստ այն Գաւառապետին (Начальникъ Губерніи) ըստ տնօրինութեան Նահանգապետի։

§ 41. Գիւղական վերին 1846 Յուլիսի հրամանի գիւղի ամբողջ տանն համար եթէ արդեանց խնամութեան տակն են ժամանակն գանձեր են բնակիչը յայտնի Նախկին կարգ գրել Միջնորդ պաշտօնեայից յայտնի խնդրոյ կարէ թողնել է, որ կամ մեան այն անձ բաց օրինակի այլոց գործառնելով բնակչաց, զանի որ կալուածն. կամ համեն ուրիշ յայտնի Նախկին եղեալ երկիրների ըստ իրաւանց, որք տուած են արդեանց չնախկնեաց գործելոց։

§ 42. Գիւղացին անդրանիկ հողից կրանելու ժամանակն համաձայն 40 և 41 յօդուածոց, այն չինուելին, որ կամ գիւղի անձինն է կամ՝ նաւու ծախսով է չինած, պէտք թողնէ. բայց ինչ չինութիւն որ իրան սեփականութիւն և իրան ծախսովն է արել, կարէ տանել կամ թողնել գիւղի անձինն. պայմանն, տնտեսներն և ջրաղացներն եթէ չինել տուեր է գեղացին իւրն իր ծախսով, այն ժամանակն գիւղի անձին սրբատութ է նրանց համար համարժանութեան կարած և կառավարութեան համաձայն գինն բոլ հատուցանել. եթէ գեղացին տասն տարի չափ բնակեր է իւր կալուածում. իսկ եթէ աւելի տարի է կեցեր, այն կարած գնոյն երեք բաժինն երկուսն տալ. բայց եթէ հինգ տարի է բնակեր, այն ժամանակն, պարտաւորէ կէսն միայն տալ։

Գործելոյն Բոլորն, տնտեսներն և ջրաղացներն գնահատելու ժամանակն, գեանի գինն չպիտի հաշուել, այլ միայն չինութեան։

§ 43. Գիւղի անդրանիկ չափաւ տակից գիւղացւոյն որ այգիներ ունի, ջրաղացներ չինէ և այլոցիս անդամներ գանէ, որոնք որ ինքն աւելի արդիւնաւոր չի համարել։

§ 44. Գիւղի ամբողջ տուած է խառնուր համապատասխան միջնորդներս կառավարութեան մասին գիւղացւոց համար, և պաշտպանել նոցա արդարացի իրաւունքը գատաստանական գործոց մէջ։

§ 45. Գիւղի անդրն եթէ այս կանոնադրութեան սահմանած իշխանութեան չափին դուրս ելնէ. կամ՝ ի գործ չդնէ. կամ գիւղացիք իւրեանց պարտաւորութիւնն չկատարեն և ասանց հրամանի բնակութիւններն փոխեն. երկուքն եւ օրէնքով սաշմաններ տուգանաց և պահանջմանց տակ կրկնին։

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ.

Պարտաւորութիւնք Մերձակաց և Գիւղացւոց կառավարութեան յայս կոյս Աղէքսանդ բաժնոյ այսր կանոնադրութեան։

§ 46. Նմանայն կառավարութիւնք ընդհանրապէս պարտաւոր են տասնի դժուարին, որ գիւղի անդրերն չանհաւորեան և չնեղեն գիւղացւոց և չպահանջեն նոցանից այն բանն, ինչ որ չէ օրինադրուած այս կանոններով. նոյնպէս և պարտաւոր են զգոյշ կենալ, որ գիւղացիք կատարեն իւրեանց ծառայութիւնները, նորա օրինաւոր պահանջմանցներին համաձայն, հնազանդութիւն ցոյց տան, և իւրեանց կամքով ընտրութիւն չփոխեն։

§ 47. Մերձակայ կառավարութեանն երբ գանկատեն գիւղի անդերն գիւղացւոց անհնազանդութեան, օրինաւոր պահանջմանցներին չկատարելու և այս տեսակ անկարգութեանց վերայ, պարտաւոր են շուտով միջնորդութիւն գործել, և հարկաւոր ձեռնատուիւն ի գործ դնել. նոյնպէս եթէ գիւղացիք գանկատեն գիւղի անդրն դատաւորութեան վերայ, կառավարութիւնն պիտի միջնորդութիւն գործէ և նոցա օրինաւոր բաւականութիւն տայ։

§ 48. Կովկասու Տեղապահին յանձնուած է այս կանոնադրութեան գանազան յօդուածներն բացատրել, և լուծել ըստ առաջ եկեալ խնդիրներն, որ և հարկաւոր յաւելուածներն և փոփոխութիւններն կարգադրել, նկատելով միայն առաջարկէ Բարձրագոյն համաստանութեան համար։

—

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՔ.

— Մեզ մեն կանխաւ չինել ամենքն ամենայն փառն ազգասէրց, գի անոր գործառնեցին ի Նոր քաղաք բնակաւորն ազնիւ Մեծատոն մի տարոյ առ այս. անձինքն, որոց առաքինութեանց է բարերարն մէջ, ամէն են բան կ՚ակնկալի, որպ ի Նորքիլ Նորա գրաւականն, անկեալ չէին մինն առեալ փոխ մեջն.

— Միմաստն մի եհան հանդուրժ. Մէկ ի շարժեալ տասնեաց խօսի բարձեալ, ամբռնաց գաղափարութիւն ասասնէ ի համանել շարժեալ առ որ բազմակերպին արդեանց եկն ժողովեալ ի պահ նորա. Իբր գինչ, երկու միծանեծ չտեսց մէջ թողցին ի նեղա. Մնուեր առեն գիտնան նոր, գեղեցիկ մէծ մեծատանն արդարե կասի առնել պարտականին, այլ չեղեց պետն նորա ոչ տան թող. և գոյնոն յետս.

— Ի մեծում փառաւորն անուամբ տանուածանն մէկ գունը Ներքին գետակին, երկու հնդամանն ի հովանեալ դեղին, յանձնել զմիբ չտեսց. Այս՝ գործ հետագոյն, նախագոյն հարկն կեղանիլ և գուշե. Նախ սկսան զիմեդն ժողովել, ասա մերձը սկսան առաւ հանդ զուռել. պատուեցին խաչկիր, մանգին բանն մի համ գանձիւր, և նորա եկին հնազանդ զանգ։

— Մին Աղէքսանդի Թագաւորոյ մահուանն ի անկեան փառաւորին մէջ, նորա ի մերուանց զեղեալ ընկնել գՔրիստոսածային մեռեալն միայն ընդդեմ, և եհարց գեղանկան. Հայր առաջ ասելով պարագայք յոթնեկացուծն առաջ զորց. Պատարագեանց կրծնուորն, Ասէ՝ Այր բարի թող, գրեթէ հանապազորդեան գրասոր էին են, և առեալ կանանել իւրն՝ յիրագործ էր եղեալ մարդն ի ծովն ընթեռնուլ գիրս. Միտքս անորուն կրօնասաց գուածաց ի ի մշտի գեղ ցնծա, եղ ի ծածուկ ի մասնատ անգ. զեղգեղազրաւ հարիսր գաշնակի որդանեայ. Ենդ անդրանիկ իւր առմայ մէջ, Թագաւորին գործ, եւ նա ոյս յայտնութիւն կրծնաւորին, և նոյն օրինակ ևսեր զՔրիստոսածային մասանան եղեալ անդր. Նա գինակաւոր, բանդն ծոցիկ ի ծոցի ընթերցար գոյն մասնան յայտն մեծ մատեանն ամենայն կրծնաւորն. մակերն, յայտ. Նա բայն գործագրաւ գեղանգման, եղեալ գեղեցկութ գոյն էր, և գինչ ոչ տասցեալ՝ եղ գոյն ի ծաց իւր, և եղ ի իրքն. — Եթէ կրծնաւորն բացեալ էր գինն առ անգամ մի զՔրիստոսածային, բանն արդեօք գեղեցկագույն.

— Այն մէջ կաղի առել զհարկաւոր էր, նոյն ի սեղան Թագէ գտաւ, և ի պատարագեալ Հրաշագործն պ. գ., սարին հասեց յիշատակ յաղթարանաց պատմական.

Ազգային.

Պատմական Մեծաղեղի Նորի մի մատեան ազգային տանդարանա էր. առինեւ փոխառեալ կեանց գրաւորութեան իւրոց, և ի յերկրաւոր իւրոց շարժմամբ հանդերձ եկեալ եւ երթալ ի Հայաստան ի Քաղաք Շուշի. Մեծ անուանով կոչեցաւ տուն դու յետ Թեմական. Այլ չորս տեղ. Յետոյ մեծ ի քաղաք իւր ի պատմութեան, եւ եւ գրելով մի, պաշտօնէ ծերնորդ Հայրապետաց, որպէս մէջ որ յաւիտեան Շուշեցւոց գանձը գեղեցկութեանն ընդգրկեալ. Յղանմանս այս Մեծաղեղի մերձեցան առեալ այն Հայրապետի, խօսեցաւ ընդ նմա, և հարցեալ ընդ մեծատուն տեղոյն. Նա մեր ազգային առաջ էր դուն պլ քաղաքն, գի առ հան մեր իւրով. Մինչ ժամանակն ժամանակն և նշանակել անձն, որ համապատասխան Հանգուցելին միասին Շուշեցւոց Մեծաղեղն յիշատակի գեղ աղաչել և ղՇուշեցւոց, և գոյնը վճարեալ. Իւր գնաց բարեհամբաւութեան ի անձն, այլ կարծեր գումարն գործը, ուր պահանջման ապահովութեան, գիտեմ, առաւել աղն արժան տեսաւ Շուշեցւոց Մեծ առաջնորդի պատարագիչն մեծ նմանող, յամբ ի ընթերցել գիշերն, կամ ի թագաւորեալ մեծ Տէր Մեծաղեղին ժամ գնալ գեղեցկաբար Հայոց Հայրապետին գինն, բանդ, գովեալ. Գինն առ քանի արքի, գի աս Ամբ էս, և այս ինչ չէ ինչ հանճ. գի եա նա մի ոչ իմ. գիտեմ և զոյն, գի գոն մեծաւոր ինչ, բայց ի բարեխօսական պարագայ, բայց և այս չէ ինչ, եա տալ գանձիս ամենայն և պաշտամանց բանական։ Մեծաղեղին եղեց ի յանձնել զնմա Հեղինակին այլ Շուշեցւոց չէ ինչ գոյնս, ինչ այն, այլ նախ առաջնորդութեան յամեն, եւ ապա տեսանել. ետ՝ ասելով այս, այլ ասէ՝ աղն փոխառեալ, յորոց եղեալ առաւ են, և մինչ ի Նոր քաղաքի (Նոր.Ն.) և բաղմաց առաջն՝ այն հատ. այլ գոյն մի ինչ, գիտաւորն, գի եա ոչ տաց տալով խնդր ի բանին ոչ խնդրեմ, ոչ ինչ, գի մի մեծն ինչ ի ծխութիւն. ոչ առաջ ինչ և այնք ի Հայրապետի, և ոչ աստուածային կամ կալուածն ի Շուշեցւոց Մեծաղեղ բաղմացն այլ եղեալ յանձնել ի քաղաքն Եսայեանց գեղեցկանալ էր Հայոց Հայրապետի Եղեղեցւոյ Հայոց Հայրապետ Տէր Մեծաղեղ Հայոց փառաց ամենայն (երեքանձեանց) Այն՝ եւ պատասխանի Շուշեցւոց նախին հանդերձ եկեղեցական հանդերձ մեծ, պատասխանի Տէրոջն, եղեալ. գաղափար Միւսոյ Շուշեցւոց, ասելով թէ կին գորս ձեռնարկ, Լու գինչ գործեմ յանձն, եւ պատասխանի գեղ բարեխօս նոր Մեծաղեղն. Մեծաղեղ մի իմ Հայոց մեծութեան գործոյն գանձու, եւ եր բնակչական ի մօր Շուշեցւոց բանական գեղեցկութիւն, և բանգն ամենայն կին իմ՝ աղատաց մեծ ինչ ծախսահանք, և ապա անձն, այլ մի այս առ Շուշեցւոց Հայոց Հայրապետին փոխառեալ գրել պատմական, գի մի որ յայտն իմաս փոխառեալ կամ գինեալ գնուն, գերեալ. Այն հանգուցեալ ինն մերձաւոր արար գոյն նորա Տէր գիծն. Նա գի՝ փախեալ է բան այն, մեր բանիւ գիրս գանձ, գեղեցիկ, այլ գեղին փոխեալ։ Յայն ժամ Շուշեցւոց Թէ եւ ինն ժամանակ նոյն

Շուշեցին ի սրբոյ Թագէ գտեալ, և ի պատարագեալ Հրաշագործն Հայոց մեծութեան. եղեալ առաջնորդին պատմական։

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1757 [illegible] 1829 [illegible]

[illegible]

[illegible] 1823 [illegible] 1829 [illegible] 1830 [illegible] 1834 [illegible] 1846 [illegible] 1824 և 1842 [illegible]

[illegible] 1853 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible] 1831. 1 ռ. 50 կ. արծաթ.
2. [illegible] 1833 . . . 50 կ. արծ.
3. [illegible] . . . . . 1 ռուբ.—
4. [illegible] 1 ռ. 50 կ.—
5. [illegible] 1832. . . . . 50 կ.—
6. Высочайшіе Акты и Указы, относящіеся до церквей Армяно Григоріанскаго исповѣданія въ Россіи 1 р. 50 к.
7. Акты, относящіеся до обозрѣнія Исторіи Армянскаго народа, въ 3-хъ частяхъ . . . . 7 р.—
8. [illegible] 1 ռ. 50 կ.—
9. [illegible] 1834 . . . 1 ռ. արծ.—
10. Собраніе Высочайшихъ Актовъ и Указовъ, относящихся до Московскаго Армянскаго Лазаревыхъ Института Восточныхъ Языковъ; С. Петербургъ 18[illegible]. 1 р. 50 к.—
11. Исторія Армянскаго народа. Соч. Глинки; въ двухъ частяхъ. 2 р. արծ.

[illegible]